

MAKEDONIJA

- Prebivalci so govorili dorsko narečje, a so drugi Grki trdili, da niso pravi Grki. Od sosednjih Ilirov in Tračanov so prevzeli veliko negrških navad, zato so jih imeli za barbore.
- Prestolnica je bila **Pela**, vladali pa so ji kralji. Vzpon Makedonije se je začel s kraljem **Filipom II.**
- **Filip II** je svoje otroštvo preživel kot talec v Tebah. Zavzel je bogate rudnike zlata v Trakiji in z denarjem podkupoval somišljenike in nasprotnike. Reorganiziral je vojsko in z mešanico diplomacije in vojaške sile osvajal ozemlja. Grške polis je osvojil zlahka, saj so bile gospodarsko in vojaško prešibke da bi se mu lahko uprle.
- V **Atenah** sta nastali dve stranki: **makedonska** in **protimakedonska**. Protimakedonsko je vodil govornik **Demosten**, ki je trdil da Makedonci ogrožajo atensko svobodo in politično ureditev. Na njegovo pobudo so ustanovili **Helensko zvezo**, ki naj bi varovala Grke pred makedonskim napadom. Do bitke med Grki in Makedonci je prišlo leta 338 pr. Kr. v bitki pri **Hajroneji**, zmagala pa je Makedonija.
- Filip II. se polis ni maščeval, a so izgubile ves vpliv. Istega leta so ustanovili **Panhelensko zvezo**. Prevzel je vodenje grške države, razglasil je splošni mir, avtonomnost vseh mest ter začel priprave na vojno proti Perzijcem, vendar je bil kmalu zatem ubit.
- Makedonska vojska je postala najmočnejša vojaška formacija. Bojevala se je v obliki **falange**, ki sta jo sestavljali pehota in konjenica. Vsak vojak je bil opremljen s 7 metrov dolgo sulico, mečem in majhnim bronastim ščitom. K novi taktiki je spadala tudi gradnja oblegovalnih naprav.
- Filipa II. je nadomestil sin **Aleksander**, ki je nadaljeval priprave za vojaški obračun s Perzijo. Znebil se je vseh moških sorodnikov in dal porušiti Tebe, ki so se mu po prihodu na oblast uprle. Ko je utrdil svojo oblast se je z vojsko 30.000 mož odpravil proti Perziji. Z bitko pri **Graniku** je zavzel obalni del Male Azije, kmalu pa še notranjost; v bitki pri **Gavgameli** je zavzel Babilonijo in vse prestolnice perzijske države; v bitki pri reki Hidsap je zmagal proti indijskem kralju Poru. V Egiptu je ustanovil **Aleksandrijo**, ki je predstavljala središče grške kulture v Sredozemlju. Obnašati se je začel vse bolj vzhodnjaško. Imel se je za boga in začel je vladati absolutistično. Vojska ga je prisilila k prenehanju osvajanja, ko so dosegli reko **Hidasp**. Ko se je vrnil, je izbral za novo prestolnico **Babilon**. Umril je leta 323 pr. Kr. za mrzlico.
- → Mala Azija → Fenicija → Palestina → Egipt (Aleksandrija) → Babilonija → do Indije
- Aleksandrova država je segala od Jadrana do Indijskega oceana; imperij je omogočil razmah prometa in trgovine, začela se je nova grška kolonizacija, grška kultura se je razširila do Indije in grščina je postala svetovni jezik. Močno se je povečalo poznavanje geografije (zaradi osvajanj) ter biologije.
- Ker Aleksander pred smrtjo ni določil naslednika so si državo razdelili njegovi vojaški poveljniki – **diadohi**. Nastale so tri nove države.
- **Ptolomajska država** obsega ozemlje Egipta z Aleksandrijo. Ptolomajci so prevzeli nadzor nad gospodarstvom, rudniki, solinami itd. Obdavčili so vinograde, sadovnjake in vrtove, bili so lastniki vse obdelovalne zemlje, ki so jo oddajali v zakup. Z izkoriščanjem Egipta so povzdignili **Aleksandrijo**, ki je postala središče helenistične kulture. Ptolomajska dinastija se je obdržala do leta

- 30 pr. Kr., ko je Oktavijan odstavil Kleopatro in spremenil Egipt v rimsko provinco.
- **Selevkidska država** je segala od Inda do Sredozemlja, od Kavkaza do Indijskega oceana. Selevkidi so trgovino pospeševali z ustanavljanjem novih mest (skozi selevkidsko državo so potekale pomembne trgovske poti), tja so se množično priseljevali grški trgovci in obrtniki. Prestolnica je bila **Antiohija**. Zaradi močne države Partov je začela država hitro propadati.
 - **Država Antigonidov** obsega Malo Azijo, grške otoke in grška mesta na celini. Ko je v vojni med Kartazani in Rimljani podprla Kartagino, so jo Rimljani napadli in premagali. Prestolnica je bilo mesto **Pergamon**.
 - **Helenizem** je obdobje po Aleksandrovi smrti ko se spajata grška in orientalska kultura, znanost, ureditev.

RIMSKA KRALJEVINA

- Naseljevanje in mešanje različnih etničnih skupin sta trajala od okoli leta 1200 do 800 pr. Kr. Jug apeninskega polotoka in del Sicilije so poselili **Grki**, **Etruščani** so poselili severni del polotoka, **Kartažani** so poselili zahodno Sicilijo, Italska plamena pa so zasedla osrednji del polotoka. V boju za premoč se pojavijo tudi druga **italska plemena** iz osrednjega dela polotoka. Rim, ki je bil v tem času še skromno vaško naselje, je bil na ozemlju **Latinov**.
- **Grki** so v južni Italiji in na Siciliji ustanovili več kolonij. Za to območje se je uveljavilo ime **Magna Graecia**. Najpomembnejša mesta so bila Sirakuze, Kroton, Tarent,...
- **Etruščani** so antično ljudstvo ki je poseljevalo severni del Apeninskega polotoka. Na kasnejše Rimljane so vplivali na področjih **religije, umetnosti, arhitekture, pisave, oblasti in zabave**. Njihovo gospodarstvo je temeljilo na **kmetijstvu**, kovaštvu in zlatarstvu. Niso imeli velike države, temveč so ustanavljali mestne države, organizirane po grškem vzoru. Med mesti je prihajalo do spopadov, zato so se povezovala v zveze. Mestne zveze so vodili kralji, vsako leto so volili novega. Najprej so bili **pogani**, nato pa so pod vplivom Grkov razvili mnogoboštvo. Razvili so vazno umetnost, **freske**, kiparjenje v kamnu, glini in bronu. Njihova tehnika izkoriščanja vode je postala temelj **rimске kanalizacije in vodovodov**. Od Etruščanov so Rimljani prevzeli način gradnje **cest in obokov**.
- O zgodnjem obdobju vira je malo zanesljivih virov. O njem govorijo predvsem **miti**. Prvo naselje so na bregu Tibere postavili **Latini**. Rim naj bi bil ustanovljen leta 753 pr.Kr.
- Hiše v Rimu so bile iz ilovice ali kamenja ter pokrite s slamo ali opeko. V središču naselja je nastal forum; naselje samo pa je bilo obdano z obzidjem. Okoli obzidja so bila pokopališča (**nekropole**) in Marsovo polje, kjer so se vojaki urili v bojevanju.
- **Doba monarhije** je trajala od ustanovitve Rima do izгона zadnjega kralja **Tarkvinija Ošabnega**, ki je želel zavladati kot tiran. Vladarji so bili predvsem etruščanskega izvora, lahko pa tudi latinskega.
- **Delitev družbe**: Pleme – kurija - rod – družine.
- **Politična ureditev**: Volilno kraljestvo. **Kralj** je bil vojaški poveljnik ter vrhovni sodnik in svečenik. Njegovo oblast je omejeval **senat** in načelo volilnosti, s katerim so preprečili oblikovanje dinastije. Senat so sestavljali voditelji

plemiških rodov in družin. Njihovi potomci so bili **patriciji**, večina prebivalstva pa je bila svobodna in kmečkega izvora (**plebejci**).

- **Padec monarhije** se je zgodil, ko je Tarkvinij Ošabni poskušal odpraviti zakonce in zavladati kot tiran, kar je vodilo v upor in izgon kraljeve rodbine.

RIMSKA REPUBLIKA

- **Politična ureditev:** Oblast so razdelili med dva **konzula**, katerih mandat je trajal eno leto. Konzula sta bila najvišja **magistrata** in sta nadzirala en drugega. Če se med seboj nista strinjala, sta lahko odločitve drugega preklicala z **vetom**. Konzule so izvolili v ljudskih skupščinah. Pod konzuloma je še vedno stal **senat**, katerega število se je skozi leta povečevalo. V zgodnjem obdobju so bili senatorji lahko le patriciji. Odločitve so sprejemali z glasovanjem. Za časa republike je postala najpomembnejša tibatna **ljudska skupščina**. Njene odločbe so dobile zakonsko veljavo po soglasju senata. Iz ljudske skupščine so izvolili **ljudskega tribuna**. Sprva sta bila 2, pozneje celo 10. Lahko so klicali na odgovornost, zapirali, sklicevali in vodili ljudsko skupščino in imeli pravico **veta** na odločitve konzulov ali senata.
- Patriciji so bili veleposestniki, plebejci pa večinoma kmetje, trgovci in obrtniki. Ker se plebejci in patriciji niso smeli med seboj poročati, je bil dvig na drugo družbeno raven nemogoč. Z večanjem prebivalstva v Rimu se je večalo tudi nezadovoljstvo plebejcev in začeli so se **protesti**. Plebejci so zagrozili, da se bodo odselili, ustanovili konkurenčno mesto in odpeljali vso delovno silo. **Prvi kompromis** med patriciji in plebejci je bila pravica, da so plebejci volili ljudskega tribuna, ki sta zastopala njihove interese. Sredi 5. stoletja so zapisali tudi zakone, ki so jih nato na forumu javno objavili – do takrat so zakone poznali in tolmačili le svečeniki. Kasneje so položaj plebejcev izboljšali še: plebejci so lahko postali senatorji in duhovniki; en konzul je moral biti plebejec; dopuščene so bile poroke med slojema.
- Kasneje je v rimski republiki prišlo do **krize podeželja**. Zaradi vojn so nastajale vedno večje premoženjske razlike med ljudmi, saj so se vojaški poveljniki vračali domov z bogatim plenom, medtem ko so se vojaki vračali v zadolžene in zanemarjene kmetije. Ker od njih niso več mogli živeti, so kmetije prodali veleposestnikom. **Latifundije** so obdelovali sužnji (vojni ujetniki), ki so delali zastonj in niso služili vojske. Kmetje zato niso mogli tekmovati z njimi, zato je število nezaposlenih in brezdomcev raslo. Probadli kmetje so se z družinami selili v Rim in se pridružili **proletariatu**, ki je naseljevalo revne dele mesta.
- Bogati Rimljani, ki so hoteli biti izvoljeni na uradniški položaj so si zagotovili podporo prebivalstva s politiko "**kruha in iger**". Brezplačno so delili žito, vino in oljčno olje ter prirejali igre. Senat ni vladal v skladu z željami množic, temveč so izvoljeni sledili svojim interesom.
- Leta 133 pr. Kr. je tribun postal **Tiberij Grakh**, ki se je zavzel za izboljšanje razmer množic. Predlagal je **zemljiški zakon**, ki bi omejil posest meščanov in družin. Revežem bi za majhno odškodnino razdelil presežke, ki bi jih odvzeli veleposestnikom, posesti pa naj bi bile dedne in neodtujljive. Predlog je sicer podprla ljudska skupščina, nasprotovali pa so mu veleposestniki. V uporu je bil Tiberij ubit.
- Deset let pozneje je bil za tribuna izvoljen **Gaj Grakh** in nadaljeval bratovo delo. Poleg zemljiškega zakona je **znižal cene žita**, zaradi brezposelnih kmetov je uvedel **zakon o ustanavljanju kolonij**. Po uporu, ki so ga začeli njegovi

nasprotniki se je na begu ubil. Po njegovi smrti se je družba razdelila, saj so razveljavili večino njegovih zakonov in pobili tisoče njegovih privrženecv. Nastali sta **dve stranki: optimati** (stranka senatorjev, plemstva) in **populari** (ljudska stranka, ki deluje v duhu Grakhovih reform).

- Ti družbeni nemiri so v 1. stoletju pr. Kr. slabili vojaško moč države. Leta 107 pr. Kr. je konzul postal **Gaj Marij**. Z reformami in uspešnimi vojaškimi akcijami je končal vojno v Numidiji in ustavil prodiranje Kimbrov in Tevtonov v Italijo. Za konzula je bil izvoljen kar petkrat. V svojih vojaških reformah je vseboval: plačano najemniško vojsko; oborožitev je bila skrb države, ne posameznika; doba služenja je bila 20 let; vojaške odpravnine in veteranske kmetije v provincah.
- V času Marijevih vojaških uspehov je začel politični vzpon **Lucij Kornelij Sula**, ki je postal vodja optimatov. Postal je konzul, a je Marij dosegel, da so poveljevanje vojski prepustili njemu. Postal je prvi, ki je na oblast prišel s pomočjo vojaške sile- diktator. Razglašen je bil za diktatorja z neomejenim mandatom in v tem času je dal sestaviti **proskribicijske liste** – seznam političnih nasprotnikov, obsojenih na smrt. Z **aristokratsko ustavo** je ukinil vse, kar so uvedli populari, da bi povečal moč senata in optimatov. Kasneje se je prostovoljno umaknil iz javnega življenja, republika pa je bila ob njegovi smrti še šibkejša.
- Državljska vojna in nemiri so Rim precej oslabili. Njena šibkost se je izrazila z največjim **uporom sužnjev** v zgodovini. Na tisoče sužnjev in obubožanih kmetov se je pridružilo **Spartaku** in upor je zatrl šele **Mark Licinij Kras**. Upornikom so se kruto maščevali, saj so križali 6000 ujetnikov. Kras je postal konzul, drugi konzul pa je postal **Gnej Pompej Veliki**. Prvi večji uspeh je doživel v Hispaniji, kjer je zatrl upor, kasneje pa je iz Sredozemlja pregnal pirate. Naslednje leto je osvojil velike dele Male Azije. V istem času se je uveljavljal tudi mladi in premožni plemič **Gaj Julij Cezar**, ki si je s številnimi zmagami zagotovil lojalnost vojske.
- Leta 60 pr. Kr. so Pompej, Kras in Cezar sklenili **prvi triumvirat** – politično zvezo treh mož, ki so drug drugega podpirali pri uresničevanju svojih interesov. Kras je prispeval denar; Pompej je prispeval vojsko; Cezar pa je prispeval naklonjenost ljudstva in njihove glasove. Zaradi nesoglasij so se dogovorili in si razdelili namestništva v posameznih delih države: Kras je imel v lasti **Sirijo**, Pompej si je lastil **Bližnji vzhod, Fenicijo, Malo Azijo**, Julij Cezar je imel v lasti **Galijo**.
- Ko je Cezar postal konzul, je v osmih letih osvojil vso Galijo in meje rimske države razširil do **Severnega morja**. Galijo je spremenil v Rimsko provinco. Po osvojitvi Galije je Cezar postal zelo priljubljen med svojimi vojaki. Kras je padel v bojih s Parti in Pompej je vplival na senat, da je ta sprejel sklep, da mora Cezar svojo vojsko razpustiti. Cezar tega ukaza ni upošteval ter vkorakal v Italijo, Pompej in večina plemstva pa so pobegnili v Grčijo, da bi si nabrali vojske in se spopadli s Cezarjem, ki pa jih je nato premagal. Pompej je pobegnil v Egipt in bil tam ubit. V Rim se je Cezar vrnil kot vladar celotnega Sredozemlja.
- Gaj Julij Cezar je bil imenovan za **dosmrtnega diktatorja**, za **konzula** za dobo 10 let, zaupano mu je bilo **cenzorstvo**, bil je tudi vrhovni **poveljnik vojske** in **svečenik**. Imenovali so ga **oče domovine**. Ponudili so mu kraljevo krono, a jo je zavrnil; senatu je ukinil vso moč. Julij Cezar je uvedel številne reforme: razširil je senat na 900 članov in v njem so tudi prebivalci provinc, državljanstvo je

- priznal tudi ljudem v Severni Italiji, Hispaniji in Siciliji, pravičneje je obdavčil province in naseljeval veterane v novih naseljih, uvedel je julijanski koledar ter poimenoval po sebi mesec julij.
- **Ubit** je bil leta 44 pr. Kr. v zaroti iz vrst plemstva, popularov in najbližjih sodelavcev. Zaroto sta vodila Kasij in Brut. Zarotniki so upali, da se bo republika ohranila. **Mark Antonij** je dosegel, da so funkcionarji, ki jih je nastavil Cezar, ostali na položajih. Ker je Cezar vsakemu Rimljanu zapustil 300 sesterijcev je bil še po smrti priljubljen pri ljudstvu in Antoniju ni bilo težko nahujskati ljudi na njegove morilce. Zarotniki so zato zbežali iz Rima, Antonij pa je postal vodja popularov. Cezar je za svojega dediča imenoval posvojenca **Gaja Oktavijana** in mu zapustil večino imetja. Med Oktavijanom in Antonijem se je vnel politični boj za vodstvo popularov.
 - Leta 43 pr. Kr. so **2. triumvirat** sklanili Antonij, Oktavijan in **Mark Lepid**. Uvedli so vojaško diktaturo, združili vojsko in dobili konzulska pooblastila. V **bitki pri Filipih** so porazili Bruta in Kasija, ki sta pozneje naredila samomor. Oktavijan je dobil **Sredozemlje in Italijo**, Antonij je dobil **vzhodni del imperija**, Lepid pa **Afriko**. Lepid je postajal vedno manj pomemben, zapuščale so ga tudi čete. Antonij se je zaljubil v **Kleopatro** in z njo poskušal ustanoviti vzhodno helenistično kraljestvo, zato je Oktavijan Kleopatri napovedal vojno in v **bitki pri Akaciju** zmagal. Egipt je postal rimska provinca, Oktavijan pa edini vladar velikega imperija.

RIMSKO CESARSTVO

- **Leta 27 pr. Kr.** je Oktavijan vse državne funkcije prepustil senatu, ki pa ga je prej na novo sestavil ter vodil. Bil je **neomejen monarh**, imel je vojaško oblast, pravico predlagati zakone, pravico do delovanja v senatu in pravico veta. Vladal je kar 40 let. Končal je državljanske vojne in utemeljil obliko vladavine. Uvedel je nove reforme: senat je zopet zmanjšal na 600 članov, ljudska skupščina je izgubila pomen, province je razdelil na cesarske (z vojaško navzočnostjo) in senatske (brez vojske), uvedel je enoten merski sistem, popisovanje ljudstva (za pravičnejše davke) in reorganizacijo vojske.
- Z vladavino cesarja Avgusta je za rimsko državno nastopilo **obdobje miru**, ki je trajalo skoraj 200 let. Rima v tem času ni ogrožal noben imperij in boji so potekali le na mejah. Državljanji so se lahko osredotočili na **trgovino, umetnost, izobrazbo in literaturo**. Rimska vojska je gradila sistem **cest**, razvili so tudi **pravni sistem**, ki je bil enoten za ves imperij. **Enoten denar in sistem mer in uteži** sta lajšala trgovino – še posebej med Italijo in ostalimi provincami.
- V tem času je potekala tudi **romanizacija**. To je proces, v katerem sta se latinščina in rimska kultura širili med prebivalci osvojenih ozemelj. Najprej so se romanizirali višji sloji ter trgovci, kmetje so sledili kasneje. Romanizacija je bila intenzivnejša na **zahodu** kot na vzhodu.
- Koligij je skupina strokovnjakov na vodilnih položajih, ki so odločali o pomembnih zadevah; Fabrike so ogromne delavnice; koloni pa so združenja obrtnikov iste stroke.
- V **tretjem stoletju** je imperij razjedala kriza. Državo so ogrožala barbarska ljudstva in rimska vojska jim ni bila več kos. Propadanje cesarstva je zaustavil **Dioklecijan**, ki je z reformami različnih področij odpravil anarhijo in uvedel trdno oblast. **Povečal je vojsko** in denar dobil z **reformo davčnega sistema**. Krizo in inflacijo je poskušal zaustaviti z **maksimiranjem cen in plač** po vsej

državi. Prepovedal je zapuščanje zemlje in uvedel **dednost poklicev**. Uvedel je novo obliko vladavine **tetrarhijo** – vlado dveh avgustov in dveh cesarjev. Dioklecijan je namesto principata uvedel **dominat** – depotsko monarhijo. Senat je izgubil vpliv na glavne državne zadeve. Po nemirnem obdobju je v 4. stoletju postal edini vladar **Konstantin Veliki**. Prestolnico je prenesel v Bizanc, saj je bil Rim preveč oddaljen od ogroženih meja. Konec 4. stoletja je cesarstvo razpadlo na **dva dela**.

- **Principat** je torej vladavina s skoraj neomejeno oblastjo rimskega vladarja od cesarja Avgusta do Dioklecijana; **dominat** pa je doba absolutne monarhije v rimskem cesarstvu od Dioklecijana naprej. V tem času je uvedena tetrarhija!

VOJSKA IN OSVAJANJA

- Rimljani so se vedno bojevali za ozemlja ali za njihovo zavarovanje. V 5. stoletju pr. Kr. so Rimljani začeli z osvajanjem in do začetka 3. stoletja pr. Kr. so osvojili Apeninski polotok južno od reke Rubikon.
- V **3. stoletju** pr. Kr. se je Epirski kralj **Pir** izkrcal v južni Italiji. Rimljani so se mu postavili po robu in kljub temu, da je Pir zmagal v dveh bitkah, je bila njegova vojska skoraj uničena in zavezniki nezanesljivi; Rim pa je svoje izgube hitro nadomestil.
- Za osvojitvev ozemelj se morajo Rimljani zahvaliti vojski, za ohranitev oblasti pa svojemu odnosu do poraženih ljudstev – dajali so jim namreč različne pravne položaje. Prebivalci latinskih mest so imeli glede pravnih tožb in sklepanja poslov enake pravice kot rimski državljani.
- **Zavezniki** so bili vsa nelatinska ljudstva na polotoku, s katerimi so Rimljani sklenili uradne pogodbe. Rimu so bili dolžni vojaško pomoč, ta pa je zanje vodil zunanje zadeve.
- **Municipiji** so bili samostojna mesta z lokalnimi navadami in upravo. Vsi svobodni člani skupnosti so dobili rimsko državljanstvo in so plačevali vojni davek.
- **Kolonije** so lahko imele status latinskih mest ali pa so imeli prebivalci državljanske pravice. Z ustanavljanjem kolonij so Rimljani ustrjevali svojo oblast.
- Pri urejanju razmerij do podrejenih ljudstev so se Rimljani držali načela **divide et impera**. Podpihovali so razlike med podrejenimi ljudstvi, da bi preprečili razvoj enotnega nasprotnika.
- Vojaška služba je bila **obveznost vseh državljanov**. Opremo in orožje so si morali priskrbeti zase. Vsak **legionar** je imel kratek meč in lahek ščit, pogosto tudi bodalo. Za metanje so uporabljali kopje, zavarovani so bili s čeladami in prsnimi oklepi ali verižnimi srajcami, imeli so na podplatih okovane sandale.
- Največja enota je bila **legija**, ki je štela 6000 vojakov. Legija je lahko spremljala konjenica od 100 do 200 ljudi. Legionarji so bili rimski državljani, za konjenico in pomožne enote pa so novačili tujce. Rimska vojska je bila dobro disciplinirana – vsak prekršek je bil kaznovan z udarci, neposlušno ali strahopetno enoto pa je čakalo **decimiranje**.
- V obdobju cesarstva je k vojski spadala elitna **pretorjanska garda**, ki jo je ustanovil cesar Avgust. Sestavljalo jo je 12 kohort s po 1000 vojaki, ki so bili zelo dobro plačani. Njihova naloga je bila varovanje cesarja in njegove družine.

- Rimljani so se pred vpadi barbarskih ljudstev zavarovali z gradnjo **limesa**. To je bil utrjen obmejni pas s sistemom povezanih trdnjav in vojaškimi posadkami od Britanije do Črnega morja.
- Rimska vojska je v osvojenih predelih gradila **vojaške tabore**, kjer so se vojaki namestili. Tabor so lahko postavili v nekaj urah. Ponavadi je bil štirikoten, obdan z jarkom in palisado. V njem sta bili dve legiji, postavitev šotorov je bila določena. Stalni tabori so se sčasoma utrdili – postavili so lesene in kamnite hiše; v bližini so se razvila naselja.
- V času širitve Rima pred Apeninskega polotoka so si nazor nad zahodnim Sredozemljem delili Grki in Kartażani. Kartagina je imela odlično strateško lego na obali severne Afrike in njihov glavni cilj je bil povečati trgovino. Do 3. stoletja pr. Kr. so nadzirali južno Sardinijo, zahodno Sicilijo, Hispanijo in vse otoke v zahodnem Sredozemlju. Leta **246 pr. Kr.** je prišlo do **prve punske vojne**. Kartażani so računali na zmago, a se je vojna vlekla več kot dvajset let. Leta **218 pr. Kr.** je sledila **druga punska vojna**, ko je Hanibal s skoraj 100.000 vojaki čez Alpe vdrl v Italijo, vendar jo je dosegla le četrtnina vojske. Hanibal je po štirih dobljenih bitkah resno ogrožal Rim. Zaradi rimske taktike se je moral Hanibal vrniti v Kartagino, Rimljani pa so zaradi zmage v **tretji punski vojni leta 146 pr. Kr.** Kartażanom narekovali, da morajo uničiti vso mornarico, razen desetih ladij, odstop vseh čezmorskih posesti, njihove vojne in pogodbe pa mora odobriti Rim.